

Особливості педагогічного експерименту із упровадження здоров'язберігальної технології навчання студентів

*Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (м. Київ),
Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Реформи, що торкнулися всієї сучасної системи вищої освіти, не обминули й систему непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти. Зміна характеру суспільства в останнє десятиліття призвела до необхідності формування нової соціальної структури, а також до зміни орієнтацій студентів у сфері фізичної культури й спорту, їхньої рухової активності та ідеології здорового способу життя [2].

Основні ідеї Болонського процесу щодо подальшої модернізації вищої освіти визначили багатофункціональність освітньої сфери фізичної культури й спорту, яка передбачає не лише роль професійної освіти, а й виховання, здоров'язбереження майбутніх фахівців будь-якої галузі, що забезпечить їхній соціальний самозахист і стабільність. Ось чому акцентуація уваги студентів на індивідуальному здоров'ї й формуванні потреб у його зміцненні є актуальним завданням вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Особливості розвитку технологій і методик здоров'язберігального навчання знайшли відображення в науково-педагогічних працях В. Кучми, А. Мітяєва, М. Смирнова, М. Степанової, Л. Тихомирова; питанням теорії й методики фізичного виховання в системі здоров'язбереження присвячені праці Є. Приступи, Б. Шияна, Д. Давиденка; розв'язанню проблем модернізації сучасної освіти – присвячені наукові розробки І. Зязюна, О. Падалки, Л. Сущенко, О. Пехоти, А. Нісімчука; питання загальної теорії людської діяльності висвітлені в наукових працях І. Павлова, І. Сеченова, Г. Костюка; засоби вдосконалення навчальної діяльності і психолого-педагогічних впливів розкрито в публікаціях В. Моляко, В. Давидова, Д. Мазохи, В. Безпалько. Отже, очевидно, що проблемі модернізації системи непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти студентів, створенню новітніх технологій здоров'язбереження присвячені чисельні дослідження, однак більшість із них фокусуються лише на окремих питаннях.

Мета дослідження – обґрунтувати результати педагогічного експерименту із впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів, створеної на засадах фундаменталізації.

Завдання дослідження:

- 1) розкрити особливості впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів;
- 2) проаналізувати дані, отримані під час анкетування студентів, що проводилося для виявлення результативності впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів;
- 3) здійснити порівняльний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи із впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розроблення й упровадження цілісної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів, в основу якої покладено ідею фундаменталізації непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти, є надзвичайно важливим [5]. Шляхи створення педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів не визначалися нами на основі емоційного волевиявлення окремих дослідників, вони об'єктивно зумовлені нарощуванням комплексу сучасних проблем суспільства – соціальних, економічних, технічних, екологічних, духовних, культурних тощо.

Колишні методичні аспекти в непрофесійній фізкультурно-оздоровчій освіті були спрямовані на створення умов для досягнення високих спортивних результатів, покращення фізичної підготовленості, удосконалення техніки виконання складних спортивних вправ, гонитвою за формуванням загальних, а не спеціально визначених, фундаментальних знань, умінь і навичок [1]. Перехід фізкультурно-оздоровчої освіти в іншу площину докорінно змінює уявлення про процес фізичного вихо-

вання, світогляд, світосприйняття, світовідчуття, методи роботи. Кінцевий результат такого переходу – зміна особистості студента.

Без фундаменталізації змісту освіти в умовах сучасності важко уявити ефективним будь-який навчальний процес [3; 6]. Однак ефективність початкових ідей фундаменталізації змісту фізкультурно-оздоровчої освіти може бути доведено тільки за результатами конкретних прикладів застосування методики здоров'язберігального навчання, що свідчатиме про правильність теоретичної, методичної і практичної основи дослідження [4]. Упродовж апробації студенти контрольної групи навчалися за традиційною методикою й навчальною програмою фізичного виховання, а процес навчання студентів експериментальної групи супроводжувався впровадженням педагогічної здоров'язберігальної технології навчання, створеної на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти. Активним педагогічним чинником став міждисциплінарний здоров'язберігальний навчальний курс, у зміст якого інтегровано дисципліни: "Фізичне виховання", "Теорія і методика фізичного самовдосконалення" та "Фізіологія і психологія праці". Базою для проведення цих досліджень став Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. Графіки та діаграми побудовано за допомогою статистичної надбудови програмного продукту Microsoft Office Excel.

Загальний обсяг знань у сфері здоров'язбереження збільшується нині такими ж темпами, як і вся сукупність наукової інформації. Неможливість представлення навіть частини такої інформації у змісті дисципліни "Фізичне виховання" очевидна. Як бачимо з рисунка 1, після двох років навчання на початку нашого експерименту 55,2 % респондентів у контрольній групі та 53,2 % – в експериментальній вірять у те, що заняття фізичними вправами позитивно впливають на стан здоров'я; 42,3 % респондентів контрольної групи і 43,9 % осіб експериментальної групи – ніколи не задумувалися над цим, а 2,5 % респондентів контрольної групи взагалі не вірять у корисність фізичних вправ.

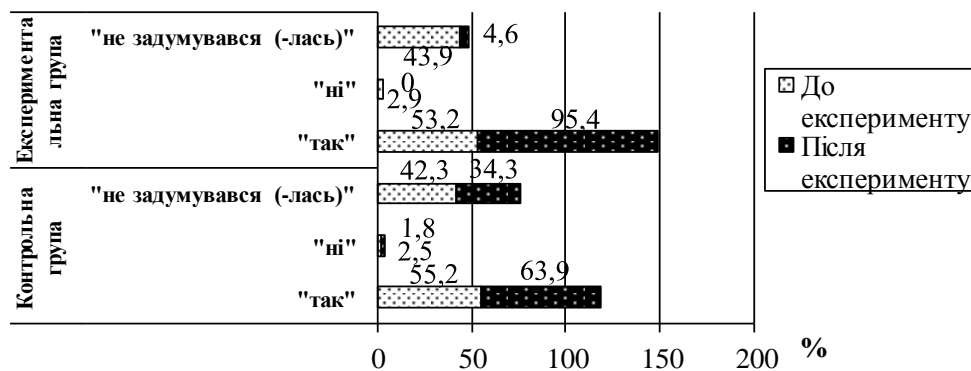

Рис. 1. Динаміка змін у відповідях респондентів щодо корисності фізичних вправ (у %)

Через рік, упродовж якого в експериментальній групі навчальний процес відбувався з використанням новоствореної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання, кількість респондентів, які повірили в корисність фізичних вправ, зросла на 42,2 %; тих, хто не задумувався над цим запитанням, залишилося 4,6 % осіб; і не залишилося жодної людини, яка б не вірила в корисність фізичних вправ. У контрольній групі ці зрушення значно менші. Так, кількість тих, хто повірив у корисність фізичних вправ, зросла всього на 8,7 %; тих, хто не задумувався, залишилася 34,3 %, і 1,8 % – тих, хто не вірить у корисність фізичних вправ.

Як видно з рисунка 2, в експериментальній групі кількість тих, хто відчуває стан частотої втоми, небажання відвідувати заняття у ВНЗ, зниження рівня загального тону організму, зменшилася до 0 %, тоді як у контрольній цей показник залишився незмінним. Тих, хто не задумувався над цим питанням, а це фактично ті студенти, які відчувають дискомфорт, в експериментальній групі зменшились із 78,3 до 30,4 %, тоді як у контрольній – тільки до 69,6 %.

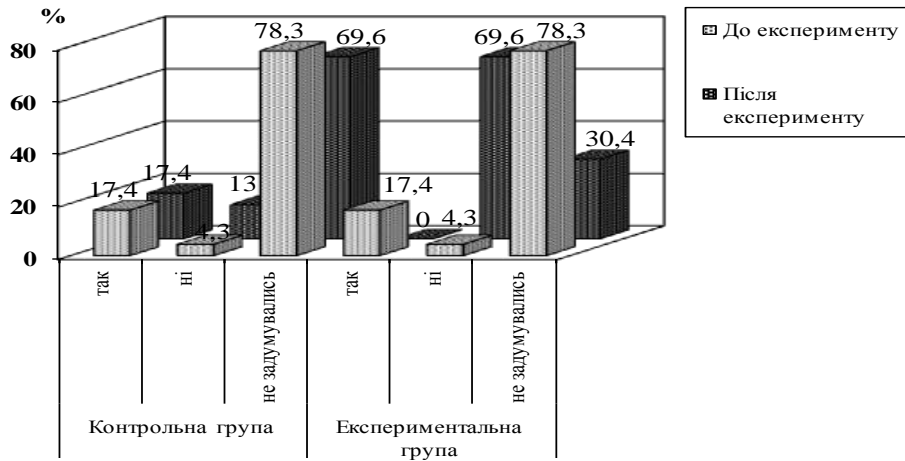

Рис. 2. Діаграма змін утомлюваності студентів (у %)

Загальновідомо, що першочерговим завданням кафедр фізичного виховання в усіх навчальних закладах є формування в студентів навичок здорового способу життя. Реалізувати здоров'язберігальну діяльність може лише людина з твердими переконаннями і позитивними настановами щодо збереження здоров'я, а також усесторонніми знаннями, уміннями й навичками здорового способу життя. Як розуміють студенти це поняття, їхній ступінь володіння навичками здорового способу життя певною мірою відображає аналіз відповідей на таке запитання анкети: “Чи погоджуєтесь ви з тим, що дотримання правил здорового способу життя позитивно впливає на можливість витримувати розумові навантаження, успішно засвоювати професійні знання та досягати найвищих «сходинок» професійного росту?” Питання було сформульовано так, щоб відокремити поняття “здоровий спосіб життя” від поняття “здоров'я” і пов'язати його безпосередньо з трудовою діяльністю.

Провчившись два роки у вищому навчальному закладі, як у контрольній, так і в експериментальній групах до початку експерименту стверджувальну відповідь дали всього по 21,7 % респондентів обох груп. Після впровадження авторської технології навчання стверджувальну відповідь в експериментальній групі дали 56,5 % студентів, а в контрольній – лише 30,5% (рис. 3).

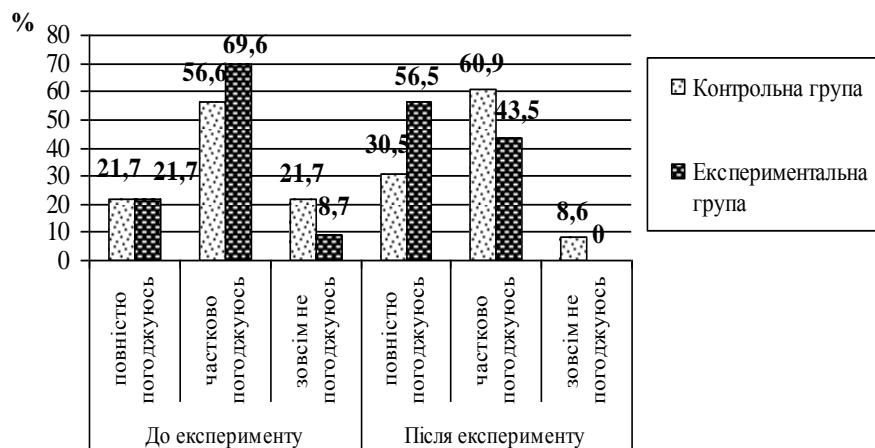

Рис. 3. Оцінка респондентами взаємозв'язку між здоровим способом життя й професійними досягненнями (у %)

Як відомо, у процесі здоров'язберігального навчання знання потрібні для формування відповідних умінь і навичок, які сприятимуть правильному фізичному самовдосконаленню. Про ступінь їхньої сформованості свідчить аналіз відповідей респондентів на таке запитання анкети: “Чи сприяє зміст дисципліни «Фізичне виховання» формуванню життєво важливих умінь і навичок, необхідних для здійснення самостійних здоров'язберігальних заходів у майбутньому?”.

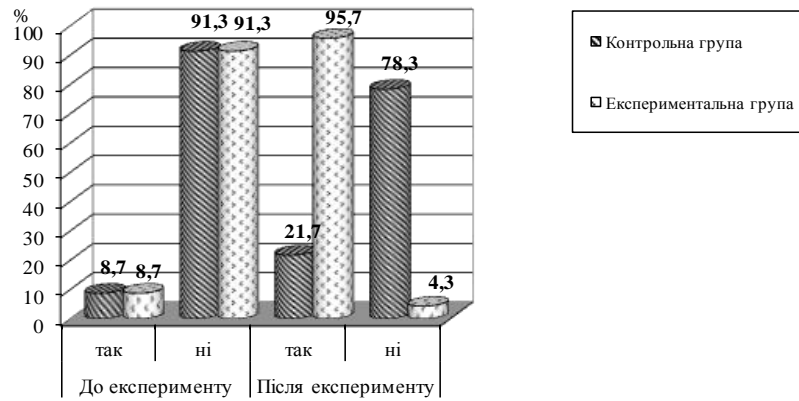

Рис. 4. Самооцінка респондентами змісту дисципліни “Фізичне виховання” (у %)

Як видно з рисунка 4 в експериментальній групі до експерименту «ні» відповіли 91,3 % осіб, а після навчання, організованого з використанням новоствореної педагогічної здоров’язберігальної технології навчання, кількість таких респондентів знизилася до 4,3 %, стверджувальну ж відповідь дали 95,7 %.

Як змінилися пріоритети респондентів щодо першочергового завдання дисципліни “Фізичне виховання” в процесі впровадження педагогічної здоров’язберігальної технології навчання, зображено на рисунку 5.

Як бачимо, студенти контрольної групи відчувають брак фундаментальних знань після третього року навчання ще більше, ніж після другого, а кількість тих, хто об’єднав фізичну підготовленість й отримання фундаментальних знань, знизилась із 47,8 до 39,1 %. В експериментальній групі до експерименту 65,2 % респондентів цієї групи вказали, що основним є саме отримання фундаментальних знань, які допоможуть у майбутньому здійснювати здоров’язберігальні заходи, усього 4,3 % вказали на те, що головним завданням є поліпшення рівня фізичної підготовленості, і тільки 30,5 % поєднали ці два аспекти у процесі фізичного виховання в єдине ціле. Після експерименту 100 % опитуваних студентів експериментальної групи відповіли, що першочерговим завданням є як підвищення фізичної підготовленості, так і отримання фундаментальних знань, які допоможуть у майбутньому здійснювати здоров’язберігальні заходи, об’єднавши ці два дуже важливі компоненти.

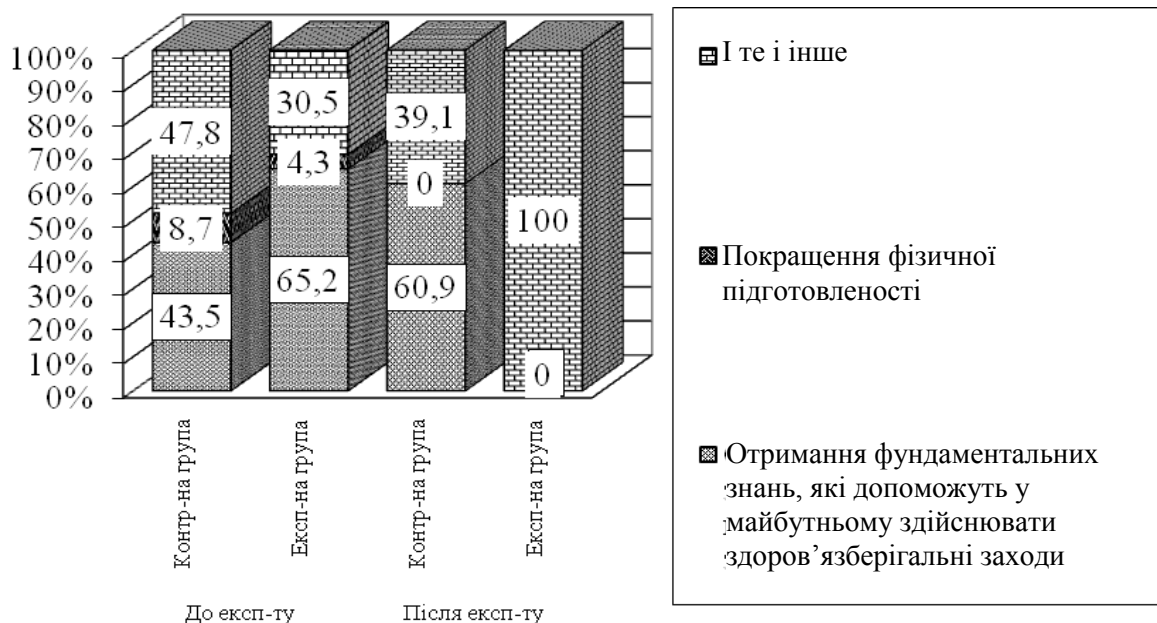

Рис. 5. Визначення респондентами першочергового завдання дисципліни “Фізичне виховання” (у %)

Загальновідомо, що вміння студентами організовувати рекреаційні заходи є одним із головних завдань у процесі формування здоров'язберігальної компетентності. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти, інтеграція та укрупнення навчального матеріалу дали змогу "підняти" цей чинник у процесі запровадження новоствореної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання на належний рівень. Підтвердження – відповіді студентів на запитання: "Чи вмієте ви організовувати рекреаційні заходи у вихідні?". На рисунку 6 зображено динаміку змін кількості студентів, які дали стверджувальну відповідь на це запитання під часі експерименту.

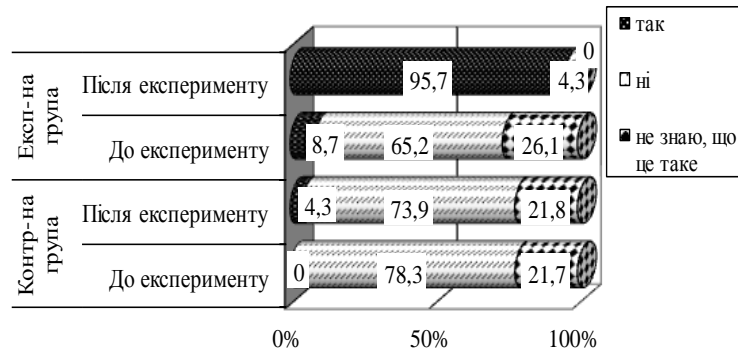

Рис. 6. Оцінка респондентами власних рекреаційних умінь (у %)

Збільшення кількості студентів експериментальної групи, які навчилися організовувати рекреаційні заходи у вихідні, зростає до 95,7 %, що є ще одним підтвердженням доцільності використання розробленої нами педагогічної здоров'язберігальної технології навчання.

Уміння обрати для себе систему фізичних вправ, скласти відповідний комплекс для занять, оволодіння знаннями про реабілітаційні та профілактичні заходи – без цих компонентів важко уявити процес фізичного виховання, якщо ми ставимо за мету навчити студентів здоров'язберігальних заходів. Наскільки вдалося реалізувати це завдання в процесі здоров'язберігального навчання, можна простежити, аналізуючи відповіді учасників експерименту на запитання: "Чи вмієте ви скласти комплекс вправ лікувальної гімнастики та здійснювати елементарні профілактичні, а за потреби і реабілітаційні заходи?" Ці речі є надзвичайно актуальними, адже, як з'ясувалося в ході анкетування, половина всіх опитуваних нами студентів страждають хронічними захворюваннями. Як видно з рисунка 7, із точністю до навпаки змінилася ситуація в експериментальній групі, тоді як у контрольній – кількість тих, хто вміє скласти комплекс вправ лікувальної гімнастики та здійснювати елементарні профілактичні, а за потреби і реабілітаційні заходи, зросла лише до 20 %.

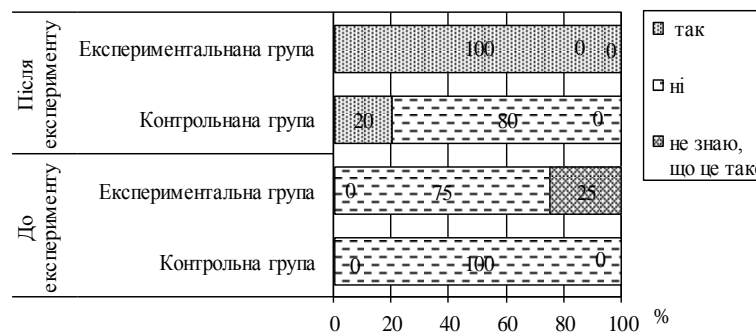

Рис. 7. Оцінка респондентами власних умінь щодо складання фізичних вправ різного спрямування (у %)

Висновки. Аналіз даних анкетування свідчить про приріст та позитивні зрушення з кожного окремого питання в студентів експериментальної групи на відміну від студентів контрольної групи. Порівняльний аналіз результатів відповідей на запитання дає змогу зробити висновок про тенденцію позитивного впливу новоствореної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання на формування в студентів відповідних знань, умінь і навичок.

Аналізуючи основні результати експериментальної роботи, встановлено й підтверджено доцільність та ефективність використання розробленої на засадах фундаменталізації фізкультурно-оздоровчої освіти цілісної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів. Ця обставина знайшла своє відображення в результатах проведеного нами статистико-ймовірнісного аналізу даних.

В умовах новоствореної педагогічної здоров'язберігальної технології навчання діяльність викладача – це поєднання якості вченого й педагога. Сучасний викладач фізичного виховання – не тільки носій наукової інформації, а й висококомпетентний педагог-технолог. Це забезпечує і діяльнісний вимір (креативність, рухова майстерність, здоров'язберігальна компетентність), і особистісний складник (здатність до рефлексії, глибокого аналізу й зосереджених роздумів про збереження власного здоров'я) розвитку фізкультурно-оздоровчої освіти на ноосферно-парадигмальному педагогічному підґрунті. При цьому творчо орієнтована людина стає свідомим учасником здоров'язберігального навчання та його невід'ємною частиною, а освіченість є результатом спільної діяльності викладача й студента.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого вивчення вимагають способи фундаменталізації організаційних компонентів процесу здоров'язберігального навчання студентів спеціальних медичних груп.

Список використаної літератури

1. Дубогай О. Д. Управління формуванням професійного інтересу до занять фізичними вправами у студентів педагогічного вузу / О. Д. Дубогай // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – Луцьк, 1999. – С. 15–17.
2. Дубогай О. Д. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини : метод. мат. / Дубогай О. Д. – К. : Шк. світ, 2006. – 128 с.
3. Дутка Г. Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів : монографія / Г. Дутка ; наук. ред. д-р пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України М. І. Бурда. – К. : УБС НБУ, 2008. – 478 с.
4. Завидівська Н. Н. Основи фізичного виховання у системі здоров'язбереження студентської молоді : навч. посіб. з фіз. виховання для студ. ВНЗ / Н. Н. Завидівська, О. В. Ханіянц. – Львів : Укр. технології, 2010. – 216 с.
5. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія / Наталія Назарівна Завидівська. – К. : УБС НБУ, 2012. – 402 с.
6. Іщенко М. П. Філософія науки: питання теорії і методології : навч. посіб. / М. П. Іщенко, І. І. Руденко ; за ред. д-ра філос. наук, проф. М. П. Іщенка. – К. : УБС НБУ, 2010. – 442 с.

Анотації

У статті висвітлено результати педагогічного експерименту щодо впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів, створеної на засадах фундаменталізації. Здійснено аналіз даних, отриманих під час анкетування студентів, що проводилося для підтвердження результативності цієї технології. Проведено порівняльний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи із впровадження педагогічної здоров'язберігальної технології навчання студентів вищих навчальних закладів різного професійного спрямування.

Ключові слова: студенти вищих навчальних закладів, здоров'язберігальне навчання, педагогічна технологія здоров'язберігального навчання, фундаменталізація непрофесійної фізкультурно-оздоровчої освіти.

Александра Дубогай, Наталия Завидивская. Особенности педагогического эксперимента по внедрению здоровьесохранивающей технологии обучения студентов. В статье высветлены результаты педагогического эксперимента по внедрению педагогической здоровьесохранивающей технологии обучения студентов, созданной на основе фундаментализации. Осуществлен анализ данных, полученных в ходе анкетирования студентов, которое проводилось для подтверждения результативности этой технологии. Проведено сравнительный характер результатов экспериментальной работы по внедрению педагогической здоровьесохранивающей технологии обучения студентов высших учебных заведений разной профессиональной подготовки.

Ключевые слова: студенты высших учебных заведений, здоровьесохранивающее обучение, педагогическая технология здоровьесохранивающего обучения, фундаментализация непрофессионального физкультурно-оздоровительного образования.

Oleksandra Dubogay, Nataliya Zavydivska. Peculiarities of Pedagogical Experiment for Implementation of Health-Preserving Technology of Students' Education. The article introduces the results of pedagogical experiment for implementation of health-preserving technology of students' education, created on the principles of fundamentalization. The analysis of data obtained during the survey of students proved the effectiveness of this technology. The comparative analysis of research and experimental work for implementation of health-preserving technology of education of students at higher educational establishments of different professional directions was carried out carried.

Key words: students of higher educational establishments, health-preserving education, pedagogical technology of the health-preserving education, fundamentalization of physical training and health-improving education.